

अनुसूची -१०

बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन आयोगको संचार नीति, २०७२

१. बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन आयोगको परिचय

नेपालमा २०५२ साल फागुन १ गते देखि २०६३ साल मंसिर ५ गते सम्म भएको सशस्त्र द्वन्द्वलाई समाप्त गरी मुलुकमा दिगो शान्ति कायम गर्ने उद्देश्यले तत्कालीन नेपाल सरकार र नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) बीच मिति २०६३ साल मंसिर ५ मा सम्पन्न विस्तृत शान्ति सम्झौताको दफा ५.२.५ मा सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा मानव अधिकारको गम्भीर उल्लङ्घन गर्ने तथा मानवता विरुद्धको अपराधमा संलग्न व्यक्तिहरूको बारेमा सत्य अन्वेषण गर्न र समाजमा मेलमिलापको वातावरण निर्माण गर्न आपसी सहमतिबाट उच्चस्तरीय आयोगको गठन गर्ने कुरा उल्लेख भएको, यसैगरी नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३३ मा सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको सम्बन्धमा गठित छानविन आयोगको प्रतिवेदनको आधारमा पीडित परिवारहरूको पहिचान तथा उनीहरूलाई राहत उपलब्ध गराउने कुरा उल्लेख छ । यसैगरी विस्तृत शान्ति सम्झौता र नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को मर्म र भावनालाई आत्मसात गरी सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा व्यक्ति बेपत्ता पार्ने कार्यका बारेमा छानविन गरी वास्तविक तथ्य जनसमक्ष ल्याउन, सो घटनाबाट पीडित व्यक्तिलाई परिचयपत्र प्रदान गरी परिपूरणको व्यवस्था गर्न तथा त्यस्तो कार्यमा संलग्न व्यक्तिलाई कानूनी कारवाहीको लागि सिफारिस गर्ने उद्देश्यले बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन, सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन, २०७१ सोही साल वैशाख २८ गते जारीभई मिति २०७१ साल माघ २८ गते अध्यक्षसहित पाँच सदस्यीय बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन आयोगको गठन भएको छ ।

द्वन्द्वकालमा मानवअधिकार उल्लङ्घनका घटनाहरू बढी मात्रामा घट्ने गरेका हुन्छन् । यसरी यस अवधिमा घटेका घटनाका सम्बन्धमा पनि पीडितले न्याय पाउने अधिकार राख्दछन् । तर, द्वन्द्वकालमा घटित यस्ता घटनालाई मुलुकको विद्यमान न्यायिक एवं प्रशासनिक संयन्त्र र संरचनाबाट मात्र पूर्णतया सम्बोधन गर्न सकिँदैन भन्ने विश्वव्यापि मान्यता रही आएकोछ । यसैले द्वन्द्वबाट गुज्रिएका धेरैजसो मुलुकहरूले आ-आफ्नो खालका संक्रमणकालीन न्यायका संयन्त्रहरू निर्माणगरेको पाइन्छ । यस्ता संयन्त्रहरूले पीडित व्यक्तिको सत्य जान्न पाउने हक (Right to Truth) को संरक्षण गर्दै राष्ट्रलाई दिगो शान्ति र मेलमिलापतर्फ अगाडिबढाउने र दण्डिहिनतालाई निरुत्साहित गर्न सहयोग मिल्ने अपेक्षा राखिन्छ । यही विश्वासका साथ नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ र बृहत्त शान्ति सम्झौतामा उल्लिखित संक्रमणकालीन न्यायका विशिष्ट उद्देश्यहरू पूरा गर्न बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन आयोगको गठन भएको हो ।

२. संचार नीतिको परिचय र आवश्यकता

जनतालाई सार्वजनिक निकायबाट सम्पादन हुने कार्यबारे सुसूचित गराई पारदर्शीता प्रवर्द्धन गर्न तथा लोकतन्त्रको संस्थागत विकासका लागि समेत सूचना तथा सञ्चार एक महत्वपूर्ण आधार हो । नेपालको संविधानले सूचनाको हकलाई महत्व प्रदान गर्दै मौलिक हकमा समावेश गरेको छ । आयोगको कार्यलाई स्वतन्त्र, निष्पक्ष र विश्वसनीयरूपमा व्यवस्थापन गर्न सूचना व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । आयोगले गर्ने हरेक चरणका कार्य र गतिविधिका बारेमा आम नागरिक, पीडित र अन्य सरोकारवालाहरूको चासो तथा सरोकारलाई सम्बोधन गर्न सूचनाको उचित व्यवस्थापन गरिनु पर्दछ ।

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चार माध्यमहरूलाई आयोगबाट सम्पादित हुने कार्य तथा समग्र गतिविधिहरूको तथ्यपरक सूचना उपलब्ध गराई ती माध्यमहरूमार्फत आम नागरिकसमक्ष सत्य, तथ्य र विश्वसनीय सूचना पुऱ्याउनु आवश्यक हुन्छ । यसैले आयोगसँग सम्बन्धित सूचना तथा सन्देशहरूको सङ्कलन, प्रशोधन, विश्लेषण तथा वितरणको कार्यलाई व्यवस्थित बनाउनु, आम नागरिक, पीडित र सरोकारवालाहरूसमक्ष सत्य, तथ्य र विश्वसनीय सूचना प्रवाह गर्न, सञ्चार माध्यमसँग उचित समन्वय गर्न तथा आयोगको आन्तरिक एवं बाह्य समग्र सञ्चार प्रक्रियालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनु यो संचार नीति तयार गरिएको छ ।

द्वन्द्वपश्चात् शान्ति स्थापनाको विषय र संक्रमणकालीन न्यायका संयन्त्रहरू स्थापना गर्ने विश्वव्यापी मान्यता स्थापित भएको भएपनि नेपालका सन्दर्भमा यो नौलो विषय हो । यसैले यस आयोगले आफ्नो दायित्व सफलतापूर्वक पूरा गर्न विभिन्न कठिनाई र चुनौती सामना गर्नु पर्ने हुन सक्छ । यस्ता चुनौतीहरू सामना गर्न आयोगको कार्यशैली, कार्यविधि र क्षेत्राधिकार लगायतका विषयमा सबै सरोकारवालाहरूलाई प्रष्ट पार्नु र उनीहरूको पनि आयोगप्रति विश्वास आर्जन गर्नु जरुरी छ । तसर्थ, यो आयोग र यसका प्रक्रिया, सूचना, तथ्यांक आदिको जानकारी द्वन्द्व व्यवस्थापन, पुनर्स्थापना एवं संक्रमणकालीन न्याय जस्ता विषयमा काम गर्ने पेशाकर्मीहरू, नीति निर्माताहरू, अध्ययन-अनुसन्धानकर्ताहरू तथा यस विषयमा प्रत्यक्ष वा परोक्ष रूपमा सरोकार राख्ने व्यक्ति तथा संघसंस्थाहरूमा व्यवस्थित रूपमा प्रवाह गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

मिति २०५२ फागुन १ गतेदेखि २०६३ मंसिर ५ गतेसम्म भएको शसस्त्र द्वन्द्वको अवधिमा घटित व्यक्ति बेपत्ता पार्ने घटनाहरूको सत्य तथ्यको छानविन प्रकृया, यस आयोगको क्षेत्राधिकार, यस आयोगले सम्पादन गर्ने कार्यहरू आदिका बारेमा पीडित, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, राष्ट्रिय-अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकारवादी संघसंस्थाहरू, मानवअधिकारकर्मी, आम संचार माध्यम आदिको चासो र सरोकार रहदै आएको छ ।

सूचना र संचारलाई महत्वपूर्ण शक्तिको रूपमा लिइन्छ । हरेक संगठनका लागि यस्तो सूचना र संचारको व्यवस्थित प्रवन्ध अति आवश्यक मानिन्छ । अहिले संचार माध्यममा भइरहेको द्रुततर विकासका कारण कुनै पनि संस्थाको प्रभावकारिता त्यसले अवलम्बन गर्ने संचार नीतिमा धेरै हदसम्म निर्भर रहने स्थिति सृजना भएको छ । सूचना र संचारको सम्प्रेषण गर्न आमसंचारका माध्यमहरूको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । आयोगलाई प्राप्त हुने र यसले प्रदान गर्ने सूचना तथा जानकारीले आयोगका गतिविधिका बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, आयोग प्रति विश्वसनीयता बढाउने तथा ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम गोपनीयता र पारदर्शितालाई सन्तुलित र समुचित रूपमा प्रयोग गर्ने वातावरण सृजना गर्न संचार नीतिको आवश्यकता परेको हो ।

बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन, सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन, २०७१ को दफा १९ मा आयोगले आफ्नो काम कारवाही खुला तथा पारदर्शी रूपमा गर्नु पर्ने, कुनै व्यक्तिको इज्जत, आत्मसम्मान, गोपनीयता वा सुरक्षामा प्रतिकूल असर पर्ने, शान्ति र सु-व्यवस्थामा खलल पर्ने वा छानविन प्रकृयालाई प्रतिकूल असर पार्ने काम कारवाही गोप्य गर्न सकिने र आयोगले आफ्नो काम कारवाही सम्बन्धी विवरण पीडित लगायत सर्वसाधारणको जानकारीको लागि समय समयमा सार्वजनिक गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । ऐनले व्यवस्था गरेका यी विषयलाई व्यवस्थित गर्न समेत यस संचार नीतिको आवश्यकता परेको हो ।

३. संचार नीतिका उद्देश्य

सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन, सत्य अन्वेषण तथा अभिलेखन गरी वास्तविक सत्य तथ्य जनसमक्ष ल्याउने, पीडित तथा पीडक यकीन गर्ने, पीडितका परिवारका सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने परिपूरणको सम्बन्धमा सिफारिस गर्ने, पीडकलाई कारवाहीको लागि सिफारिस गर्ने लगायतका कार्य सम्पादन गर्ने उद्देश्यले गठित यस आयोगका कामहरू पारदर्शी, विश्वसनीय र प्रभावकारीरूपमा सम्पन्न गर्न सहयोग पुऱ्याउनु यस संचार नीतिको मूल उद्देश्य हो । सो कार्य सम्पन्न गर्न यो नीतिले देहाय बमोजिमका थप उद्देश्यहरू लिएको छ ।

३.१ आयोगको आन्तरिक र बाह्य सञ्चारलाई व्यवस्थित गरी आयोगको कार्यसंग सम्बन्धित सत्य, तथ्य र विश्वसनीय सूचनालाई प्रभावकारी माध्यमबाट पीडित लगायत आम नागरिकलाई छिटो, छरितो र भरपर्दोरूपमा उपलब्ध गराउने ।

३.२ आयोगका कार्यसंग सम्बन्धित सूचना तथा सन्देशहरूको सङ्कलन, प्रशोधन, विश्लेषण तथा वितरणको कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने ।

३.३ आयोगको क्षेत्राधिकार, उद्देश्य र आयोगका गतिविधिहरूलाई सार्वजनिक संचार माध्यमहरू मार्फत प्रभावकारीरूपमा सम्प्रेषण गरी नागरिकलाई सुसूचित गर्ने ।

३.४ संचार माध्यमहरूसँगको समन्वयमा आयोगको कार्यसम्पादनलाई प्रतिष्ठित र मर्यादित बनाउदै आयोगप्रति राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रको विश्वसनीयता बढाउने ।

४. नीति

आयोगको उद्देश्य बमोजिम गरिएका र गर्न लागिएका गतिविधि बारेका सूचना तथा जानकारीहरू आम सरोकारवालासमक्ष पुऱ्याउने आयोगको उद्देश्य कार्यन्वयन गर्दा देहाय बमोजिमका नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

४.१ नेपालकोसंविधान, सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ तथा बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानविन, सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग ऐन, २०७१को मर्मअनुसार आयोगका गतिविधि तथा क्रियाकलापसम्बन्धी सूचनाको सहज सम्प्रेषण गरिनेछ । प्रचलित कानून बमोजिम गोपनीयता कायम गर्नु पर्ने विषयमा बाहेक अन्य विषयका सूचना सार्वजनिक गर्ने नीति अख्तियार गरिने छ ।

४.२ आयोगले गर्ने क्रियाकलापमा सूचना र संचारसंग सम्बन्धित विषयलाई समावेश गरी सो सम्बन्धी सामग्रीको संकलन, उत्पादन, सम्पादन, सम्प्रेषण, अभिलेखीकरण र भण्डारण व्यवस्थित रूपमा गरिने छ । यसका लागि उपयुक्त संयन्त्र स्थापना गरिनेछ ।

४.३ आयोगसंग सम्बन्धित सत्य, तथ्य र विश्वसनीय सूचना आम नागरिकसमक्ष छिटो तथा छरितो रूपमा सम्प्रेषण गर्न आयोगको आन्तरिक तथा बाह्य सूचना प्रणालीलाई सरल र सहज बनाइनेछ ।

४.४ सूचना तथा सञ्चार व्यवस्थापनका लागि आयोगकोसंस्थागत व्यवस्था र क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ।

४.५ सूचना प्रणालीलाई सवल र प्रभावकारी बनाउन सरोकारवालासँग आवश्यकता अनुसार सहकार्य गरिनेछ ।

४.६ आयोगले विद्युतीय माध्यमहरूको समेत अधिकतम रूपमा प्रयोग गर्नेछ, र आवश्यकतानुसार यस्तो प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्ने उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

४.७ आयोगले आफ्ना कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक तालीम सञ्चालन गर्नेछ ।

४.८ पिछडिएको समुदाय, वर्ग, क्षेत्र लिङ्गका नागरिकसमक्ष सूचनाको पहुँच पुऱ्याउन यथाशक्य विभिन्न भाषा, शैली तथा माध्यमको अवलम्बन गर्दै लगिनेछ ।

४.९ पीडित मैत्री तथा संचार मैत्री संचार नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

४.१० आयोगको आन्तरिक संचार प्रणालीलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी, पारदर्शी तथा उत्तरदायी बनाइ संचार प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरिनेछ ।

४.११ आयोगका सबै किसिमका प्रकाशनहरूलाई एकरूपता दिदै त्यस्ता प्रकाशनहरूलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

५. रणनीति तथा कार्यक्रम

यस संचार नीतिमा प्रस्तावित उद्देश्य हासिल गर्न उपयुक्त कार्ययोजना, तर्जुमा तथा कार्यक्रमलाई अगाडि बढाउनुपर्ने हुन्छ । त्यसैले यस संचार नीतिले परिलक्षित गरेका उद्देश्य तथा नीतिको कार्यान्वयनका लागि देहाय बमोजिमकारणनीति र कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

५.१. सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी कार्यक्रम

आयोगको आधिकारिक दृष्टिकोण, सूचना र गतिविधिहरू समयमै जनतामाझ पुऱ्याउनका लागि आम संचार माध्यमहरू, अखवार, पत्रपत्रिका, रेडियो, इन्टरनेट, वेबसाइट, फेसबुक, ट्वीटर, इन्स्टाग्राम जस्ता सामाजिक सञ्जाल, स्काइप, भाइबर, व्हाट्स एप जस्ता माध्यम प्रयोग गरिने छ । प्रभावकारीरूपमा सूचना संप्रेषणका लागि मूलतः निम्नलिखितरणनीतिक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

५.१.१. आमसञ्चार माध्यमसँग सहकार्य

- आयोगले संचार मैत्री नीतिलाई अवलम्बन गर्ने सन्दर्भमा सार्वजनिक तथा निजी छापा, श्रव्य, दृश्य प्रसारण संस्था र विद्युतीय संचार माध्यमहरूसँगको सहकार्यमा जोड दिने छ ।
- आयोगका दृष्टिकोण, काम कारवाही तथा सूचनाहरूलाई संचार माध्यममा समाचार, विचार, टिप्पणी, सम्पादकीय, बहस, अन्तरक्रिया र परिसंवाद मार्फत प्रकाशन तथा प्रसारण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- आयोगबाट निर्वाह हुनुपर्ने भूमिका, वेपत्ता पारिएका व्यक्तिको खोजविन र वेपत्ता परिवारमा परेको मनोवैज्ञानिक असर न्यून गर्नका लागि संचार तहका प्रकाशक, सम्पादक, लेखक, संचारविद् तथा संचारकर्मीहरूसँग समेत आवधिक संवाद तथा परामर्श गरी आवश्यकतानुसार उपयुक्त कार्यक्रम र रणनीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।

५.१.२. सार्वजनिक महत्वको सन्देश प्रकाशन तथा प्रसारण

- बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरुको सम्बन्धमा गठित यस्तै प्रकृतिका अन्य मुलुकको अभ्यास र उनीहरुको कार्यसम्पादन जस्ता विषयमा अध्ययन गरी प्रकाशन प्रसारण गरिनेछ ।
- यस आयोगको क्षेत्राधिकार, द्वन्द्वपीडितको अधिकार र कर्तव्य, दिगो शान्ति, सार्वजनिक महत्वका सन्देशहरु नियमित रूपमा प्रकाशन तथा प्रसारण गरिने छ ।

५.१.३. श्रव्य दृश्य कार्यक्रम प्रसारण

- आयोगले आवश्यकता र प्रभावकारीताका आधारमा आफ्ना काम कारवाही र गतिविधिहरुलाई श्रव्य तथा दृश्य माध्यमबाट प्रसारण गराउने छ ।

५.१.४. नियमित पत्रकार सम्मेलन

- आयोगको प्रवक्तृले सामान्यतया: मासिक रूपमा नियमित पत्रकार सम्मेलनगरी सरोकारवालाहरुलाई वस्तुगत सूचना जानकारी दिने प्रक्रिया प्रारम्भ गरिनेछ ।
- नियमित बाहेक आवश्यकतानुसार विशेष समय र परिस्थितिमा थप पत्रकार सम्मेलन समेत गरिनेछ ।

५.१.५. अभिमूखीकरण

- आयोगको गठन, क्षेत्राधिकार, कार्यपद्धती जस्ता विषयहरु समावेश गरी संचारकर्मीहरुलाई अभिमूखीकरण गरिने छ ।
- संचार सीप र यसका विविध पक्षहरुमा आयोगमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई अभिमूखीकरण गरिने छ ।

५.१.६. बिद्युतीय माध्यमको प्रयोग

- आफ्ना सूचना तथा जानकारी प्रभावकारीरूपमा सरोकारवालाहरुसमक्ष पुऱ्याउन आयोगको वेभ साइटमा नियमित रूपमा नेपाली र अङ्ग्रेजी भाषामा अपडेट गरिनेछ ।
- अनलाइन मार्फत उजूरी दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- आयोगको इमेललाई नियमित रूपमा चेक गरी इमेललाई बढी रूपमा प्रभावकारी बनाइनेछ । आयोगभित्रका काम कारवाहीको आन्तरिक रूपमा संप्रेषण गर्न समेत इमेलको उपयोग अधिकतम रूपमा गरिने छ ।
- हाल प्रचलनमा रहेका स्काइप, भाइवर र व्हाट्स एप प्रविधिको एकाउण्ट मार्फत आयोगका गतिविधिहरु सार्वजनिक गरिनेछ ।
- आयोगले आफ्ना सूचना तथा जानकारी र कार्ययोजना पीडितहरुसमक्ष पुऱ्याउन हाल प्रचलनमा रहेका सामाजिक संजालहरुमा एकाउण्ट खोली आफ्ना गतिविधिहरु सार्वजनिक गर्नेछ ।

५.१.७ .वृत्तचित्रको प्रयोग

- आयोगले आफ्नो कार्यसँग सम्बन्धित विषयमा वृत्तचित्रको माध्यमबाट जानकारी गराउनेछ ।

५.२. विद्युतीय सञ्चार सामग्रीको व्यवस्थापन

आयोगले विद्युतीय संचार माध्यमको व्यवस्थापन निम्नबमोजिम गर्नेछ :

- आयोगले सत्य अन्वेषणका लागि गर्ने अध्ययन-अनुसन्धानबाट प्राप्त हुने तथ्याङ्क (data) हरूलाई भण्डारण गर्न एउटा प्रभावकारी, समर्पित (Dedicated) अत्याधुनिक प्रविधिको डेटाबेस (Database) स्थापना गर्नेछ ।
- आयोगको अनुसन्धान तथा अन्वेषण लगायतका गतिविधिसँग सम्बन्धित तस्वीर तथा श्रव्यदृश्य सामग्रीहरू आयोगका सम्पतिको रूपमा रहनेछन् ।
- सामाजिक सञ्जाल लगायत विभिन्न वेवसाइटहरूमा आयोगको अनुसन्धान तथा अनुगमन लगायतका गतिविधिसँग सम्बन्धित तस्वीर तथा श्रव्यदृश्य सामग्रीहरू प्रकाशन गर्दा अनिवार्य रूपमा आयोगको सहमति लिनुपर्नेछ ।
- आयोगका प्रकाशन, श्रव्यदृश्य सामग्रीहरू तथा अन्य सन्दर्भहरूमा प्रयोग हुने भाषा शान्तिमैत्री तथा पीडितमैत्री हुनेछन् । कुनै लिङ्ग, जाति, धर्म, संस्कृति, समुदाय, वर्ग, क्षेत्र वा सम्प्रदायलाई होच्याउने वा मर्यादामा आँच पुग्ने गरी शब्द तथा वाक्यहरूको प्रयोग गरिनेछैन । मानवअधिकारका आधारभूत मूल्य र मान्यताको पालना गरिनेछ ।
- आयोगले राष्ट्रिय भाषाहरूको प्रयोग गर्दा आवश्यकताअनुसार अनुवादकको प्रयोग गरेर ती भाषाहरूको प्रयोगमा प्रोत्साहन गर्नेछ ।
- आयोगको नामबाट प्रकाशन, प्रसारण तथा प्रायोजन गर्ने सबै कार्यक्रमहरू आयोगको निर्णयबाट मात्र गरिनेछ ।

५.३. प्रकाशन तथा प्रचार-प्रसार सामग्री उत्पादन तथा व्यवस्थापन

- आयोगलाई पारदर्शी रउत्तरदायी बनाउन, प्रचार सामग्रीहरूसंचार तथा अभिलेख व्यवस्थापन शाखा मार्फत व्यवस्थापन गरिने छ ।

६.संरचनागत व्यवस्था

सूचना तथा संचार जस्ता गहन एवं संवेदनशील प्रक्रियालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न कार्यमूलक संस्थागत संरचना अपरिहार्य हुन्छ । त्यसैले आयोगमा संचार तथा अभिलेख व्यवस्थापन शाखा स्थापना गर्ने गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण भै सकेको छ । सो शाखाले सम्पादन गर्ने देहायका कार्यहरू सम्पादन गर्न सक्षम हुने गरी आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ :

- आयोगको कार्यसँग सम्बन्धित विषयमा पर्चा, पम्प्लेट, पोष्टर, रेडियो, टेलिभिजन-संवाद, अडियो, भिडियो जस्ता सामग्रीहरूको उत्पादन तथा आम सञ्चार माध्यमद्वारा प्रचार-प्रसार गर्ने गराउने,
- शान्ति प्रक्रियामा सहयोग पुग्ने विषयका सूचना व्यवस्थापन गर्ने,

- शान्ति प्रवर्द्धन कार्यमा सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट संचालन हुने शान्ति प्रवर्द्धन कार्यक्रमहरूमा समन्वय र एकरूपता कायम गर्न आवश्यक कार्य गर्ने गराउने,
- शान्तिर द्वन्द्व व्यवस्थापनको क्षेत्रमा सूचना, अध्ययन सामग्री एवं राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा भएका पुस्तक, सर्वोच्च अदालतबाट भएको फैसला एवं आदेशहरू, जरनल तथा अध्ययन प्रतिवेदनहरूको संग्रह गर्ने,
- आयोगका प्रकाशनहरूको सम्पादन र व्यवस्थापन गर्ने,
- आयोगको कार्य प्रगतिहरूको सम्बन्धमा जनतालाई सु-सूचित गराउने,
- शान्ति प्रक्रियामा स्थानीय जनसहभागिता जुटाउने,
- शान्ति प्रक्रिया र वार्ताका पक्षहरूमा सरकार, नागरिक समाज, आम सञ्चारकर्मी तथा सञ्चार माध्यमहरूबीच सूचना आदान-प्रदान गर्ने,
- आयोगको Web Site अध्यावधिक गर्ने,
- आयोगको सूचना प्रविधि व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने,

७. समन्वय

यस नीतिको कार्यान्वयन गर्न आयोगले नेपाल सरकार, सञ्चार माध्यम, सञ्चार क्षेत्रका विज्ञ लगायत अन्य संघसंस्था तथा सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्न सक्नेछ ।

८ विविध

आयोगले समय समयमा समयानुकूल परिमार्जन गरी संचार नीतिलाई भरपर्दो, पारदर्शी र पीडित मैत्री बनाउनेछ ।